

ENVIINEER

Varsinais-Suomen ELY-keskus

RANKU 3 -HANKEKYSELY, LOPPURAPORTTI

18.11.2020

Varsinais-Suomen ELY-keskus

Anni Karhunen

Envineer Oy

Tuomas Väyrynen

Matias Mutila

etunimi.sukunimi@envineer.fi

www.envineer.fi

Y-tunnus: 2850396-1

Projektinumero: 10818

SISÄLLYSLUETTELO

1	Selvityksen toteutus	4
2	Vastauksien yhteenveto	4
2.1	RANKU 3 -hankkeeseen osallistuminen	4
2.2	Tavoitteiden saavuttaminen	5
2.3	Tulevaisuus	6
2.4	Kehittäminen	6
3	Johtopäätökset ja pohdinta	7

Liitteet

Liite 1. Kyselyrunko

Liite 2. Vastauksien koonti

1 SELVITYKSEN TOTEUTUS

Ravinneneutraali toiminta kunnan käytännöksi, RANKU 3 -hanke alkoi kesällä 2018. Hankkeen tavoitteena oli saada RANKU-toimintamalli valtakunnallisesti tunnetuksi, pysyväksi ja itsenäiseksi käytännöksi kunnissa ja muilla alueilla. Tämän lisäksi tavoitteena oli kehittää indikaattoreita ravinnekierrätyksen vaikuttavuuden ja hyötyjen mittaamiseen. Tämän selvityksen tilasi RANKU 3 -hanke ja sen tarkoituksena oli kartoittaa RANKU 3 -hankkeen tuloksia ja kokemuksia sekä selvittää, miten ravinnekierrätystoimintaa voitaisiin kehittää. Selvityksen yhteenvedossa on tarkoitus koota selkeästi hankkeen tulokset kokoon ja saada käsitys mitkä asiat ovat jatkossa oleellisemmat. Ravinteiden kierrätys jatkuu monella taholla tulevina vuosina ja kuntien kokemuksista on hyvä saada poimittua tärkeimmät. Yhteenvedon on lisäksi tarkoitus olla pohjana viestintämateriaalin laadinnalle sekä RANKU-toimintamallin tulevaisuuden ja kuntien ravinnekierrätystyön jatkon arvioinnissa. Selvityksen teki harjoittelija Matias Mutila Envineer Oy:stä.

RANKU 3 -hankekysely lähetettiin sähköpostitse jokaiseen RANKU 3 -hankkeen osallistujaorganisaatioon. Kyselyyn pyydettiin vastauksia organisaation yhteyshenkilöltä. 11 henkilöstä 10 vastasi hankekyselyyn, joista yhtä lukuun ottamatta vastaukset saatiin sähköpostitse. Yhden organisaation vastaukset kirjattiin puhelinhaastattelun yhteydessä.

2 VASTAUKSIEN YHTEENVETO

Tässä osiossa on esitetty kyselyn vastausten yhteenveto, niiden organisaatioiden osalta, jotka ovat vastanneet kyselyyn. Tässä osiossa vastaajia tai organisaatioiden tekemiä toimenpiteitä ei ole eritelty. Saadut vastaukset on taulukoitu ja luovutettu ELY-keskukselle ei julkaistavana aineistona. Tämä osio pyrkii tuomaan selvityksen vastaukset esiin sellaisenaan, mutta tulkintaa on käytetty, jotta vastausten yhteen vetäminen avoimista vastauksista on mahdollista.

2.1 RANKU 3 -hankkeeseen osallistuminen

Kyselyyn vastanneissa organisaatioissa hankkeeseen lähteminen koettiin vaivattomaksi, siihen suhtauduttiin kiinnostuksella ja aihe koettiin tärkeäksi. Yhdessä osallistujakunnista aloite hakemiseen saatiin valtuustosta. Tällöin koettiin, että hankkeen eteen on helppo tehdä työtä silloin, kun toiminnalla on aito poliittinen tuki. Organisaatiot olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä hankkeelta saatuun tukeen ja tehtyyn yhteistyöhön. Vastauksissa mainittiin usein yhteistyön ystävällisyys ja vaivattomuus. Kiitosta sai myös keväällä 2019 järjestetty työpaja.

Organisaatioissa työpaja koettiin erittäin hyödylliseksi ja vastaavanlaista toimintaa olisi kaivattu läpi hankkeen. Vastauksista kävi ilmi, että hankkeen roolin olisi toivottu olevan aktiivisempi. Yleisohjauksen ja toimintamallin lisäksi säännöllinen neuvonta koettiin useassa vastauksessa tarpeelliseksi. Esimerkiksi työpajoja tai ryhmäkokouksia, joissa organisaatiot olisivat pohtineet haasteita säännöllisesti, ehdotettiin ratkaisuksi aktiivisempaan ohjaukseen. Hankkeelta ei kaivattu valmiita vastauksia, vaan esimerkiksi mainittujen tapaamisten koordinoitua. Katsottiin, että

aktiivinen yhteistyö olisi edesauttanut ravinnekierrätyksen edistämistoimenpiteitä sekä lisännyt ymmärrystä toimintamallista.

Kaikissa organisaatioissa hanke koettiin tarpeelliseksi ja huomattiin, että ravinnekierrätys ja siihen liittyvät teemat kiinnostivat työntekijöitä ja henkilökunta oli motivoitunut. Esimerkiksi yhdessä kunnista osallistumisen myötä hallintokuntien henkilökunta innostui kehittämään toimintaa ja katsomaan sitä eri näkökulmista. Yhteneväisten hyvien kokemusten lisäksi haasteet olivat myös melko yhtenäisiä. Seuraavasta kolmesta haasteesta jokainen organisaatio mainitsi yhden tai useamman.

- Toimintamallin implementointi osaksi toimintaa sekä toimenpiteitä vaati osaamista ja aikaa, enemmän kuin organisaatioissa oli käytettävissä.
- Toimintamalli tuli ottaa osaksi toimintaa oman virkatyön ohella.
- Osa aloitetuista ravinnekierrätyksen edistämistoimenpiteistä olivat hyvin laajoja kokonaisuuksia, jotka vaativat substanssiosaamista, jolloin organisaation oma asiantuntemus koettiin riittämättömäksi.

Vastaajat ehdottivat muun muassa kuntayhteistyötä, oppilaitosyhteistyötä sekä yhteistyötä julkishallinnon toimijoiden, tässä tapauksessa RANKU 3 -hankkeen kanssa, mahdolliseksi keinoiksi lisätä osaamista ja henkilöresursseja. Lisäksi konkreettisen ravinnekierrätyksen edistämistoimenpiteiden löytäminen ja mahdollisesti peruuntuneiden tilalle uusien edistettävien toimenpiteiden löytäminen koettiin vaikeaksi. Myös pilottien saattaminen käytäntöön koettiin haastavaksi. Edellä mainittujen resurssien parantaminen sekä onnistuneiden pilottien toteuttaminen ja niistä oppiminen koettiin edistävän organisaation omia ravinnekierrätyksen käytännön toimenpiteitä.

2.2 Tavoitteiden saavuttaminen

RANKU 3 -hankkeen tavoitteiden saavuttamisen osalta vastaukset poikkesivat toisistaan. Poikkeavuudet liittyivät kuitenkin lähinnä konkreettisiin saavutuksiin. Organisaatioissa, joissa oli konkreettisia ravinnekierrätyksen edistämistoimenpiteitä, koettiin, että tavoitteet saavutettiin paremmin. Esimerkiksi toimintamallin tunnettavuus ei jäänyt pelkästään oman kunnan toimintaan, vaan se levisi osaksi sidosryhmiä tehtyjen toimenpiteiden myötä. Kaikissa vastauksissa on kuitenkin yhteistä se, että toimintamallin tunteminen ja hyväksyminen organisaatioissa lisääntyi. Lisäksi koettiin, että RANKU 3 -hankkeeseen osallistumisen avulla päästiin vasta alkuun ja työtä on vielä paljon tehtävänä, jotta voitaisiin sanoa, että tavoitteet saavutettiin.

Kaikissa organisaatioissa ei löydetty konkreettista ravinnekierrätyksen edistämistoimenpiteitä tai jostakin aloitetut toimenpiteet peruuntuivat, vaikka toimintamallin implementointi osaksi toimintaa olisikin edistynyt. Useassa organisaatioissa onnistuttiin löytämään vähintäänkin yksi konkreettinen toimenpide, jota päästiin edistämään koko RANKU 3 -hankkeen ajan. Esimerkiksi hankkeen aikana Asikkalassa Biokaasun käytön ja tuotannon osalta tehtiin kannattavuuslaskelma, määritettiin virtoja ja tehtiin yhteistyötä alueen maanviljelijöiden sekä maatilallisten kanssa. Paraisilla hankkeen aikana edistettiin Saaristomeren järviruokakasvuston niittoa ja käyttöä isossa mittakaavassa maanparannusaineena, biokaasutuksessa tai polttoaineena niin, että hyödyntäminen alkaisi vuoden 2021 aikana. Konkreettisten edistämistoimenpiteiden lisäksi osallistujaorganisaatioissa laadittiin

RANKU 3 -hankkeen aikana potentiaalisia toimenpiteitä, joiden suunnitelmissa huomioitiin hankkeen toimintamalli tai se asetettiin potentiaalisen ravinnekierätyksen edistämistoimenpiteen keskiöön. Esimerkiksi lissä laadittavan metsäsuunnitelman keskiössä on ravinnekierätys.

2.3 Tulevaisuus

Tulevaisuutta käsitteleviin kysymyksiin saadut vastaukset olivat hyvin hajanaisia. Eräs organisaatio totesi, että ”ei ole konkreettista suunnitelmaa”. Toinen vastaajista kertoi, että ”hankkeen todella onnistuessa ja saadessa näkyvyyttä, se tuonee jatkossa mahdollisuuksia saada ulkopuolista rahoitusta myös muihin ympäristö-, ravinnekierätys ja kiertotaloushankkeisiin”. Vastaukset kuvaavat hyvin osallistujien erilaista tilannetta ja ravinnekierätyksen tulevaisuutta organisaatioissa. Vaikka tulevaisuuden suunnitelmat toimintamallin osalta olivat hyvin erilaisia, toimintamallin etenemistä käsittelevät vastaukset olivat melko yhtenäisiä. Lähes poikkeuksetta työpanoksen ja osaamisen lisäämisen katsottiin lisäävän toimintamallin etenemistä organisaatioissa. Lisäksi vastaajat uskoivat, että Suomessa tai ulkomailla onnistuneet pilotit ja hyväksi koetut käytännöt tukisivat toimintaa.

2.4 Kehittäminen

Kehitysehdotukset koskivat ravinnekierätystoimintaa itsessään, mutta myös hallinnollista kehittämistä. Osa kehitysideoista on hyvin laveita ja vaativat osakseen tulkintaa. Saadut kehitysehdotukset voidaan jaotella käytettäviin resursseihin sekä yleisesti toimintaa kehittäviin ehdotuksiin.

Resurssipula nousi esiin lähes kaikissa vastauksissa vähintään kerran. Monesti siihen viitattiin läpi vastausten. Resursseilla tarkoitettiin henkilöresursseja sekä tietotaitoa. Henkilöresurssit ja tietotaito kulkevat käsi kädessä. Resurssien allokoinnin parantamiseen annettiin useita ehdotuksia. Organisaatiot ehdottivat koordinoitua oppilaitosyhteistyötä, hankkeen vahvempaa käytännöntukea sekä kunta- ja organisaatioyhteistyötä. Oppilaitosyhteistyön katsottiin tarjoavan motivoitunutta henkilöresurssia matalalla kustannuksella. RANKU 3 -hankkeen käytännönteulla tarkoitettiin esimerkiksi osaamisen tarjoamista vaikean ja laajan teeman edistämiseen. Organisaatioiden yhteistyöllä puolestaan tarkoitettiin tiivistä ja koordinoitua yhteistyötä läpi hankkeen esimerkiksi säännöllisten tapaamisten tai yhteisten alueellisten hankkeiden muodossa. Kehitysehdotukset auttaisivat jakamaan organisaatioiden osaamista ilman merkittäviä investointeja.

Ravinnekierätystä yleisesti käsittelevät ehdotukset olivat melko hajanaisia, mutta niitä yhdistämällä organisaatiot toivat esiin useita parannusehdotuksia. Tietoisuus ravinnekierätyksestä tulisi lisääntyä ja kynnys implementoida toimintamalli osaksi projekteja sekä jokapäiväistä toimintaa tulisi olla matala. Lisäksi hankkeen aikana indikaattoreita ei kehitetty yhdessäkään organisaatioissa, joten kyseiseen tavoitteeseen ei päästy. Mittaaminen koettiin kuitenkin tärkeäksi, jotta voidaan määrittää organisaation tai toimenpiteiden lähtötasot sekä seurata kehitystä pitkällä aikavälillä ja tuottaa analyysieja kerätyn datan avulla. Myös pilottien saattaminen loppuun katsottiin auttavan toimintaa tulevaisuudessa. Esimerkiksi seudulliset pilotit voisivat lisätä osaamista kunnissa ja edistää ravinnekierätyksen käyttöä toiminnassa.

3 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

RANKU 3 -hankkeeseen osallistumista voidaan kuvata vaivattomaksi. Aloituskokous ja keväällä 2019 järjestetty työpaja keräsi kiitosta. Ravinnekierrätys koettiin organisaatioissa tärkeäksi kehityskohteeksi. Organisaatioista löytyi motivoitunutta henkilöstöä ja innostuksen taso toiminnan kehittämiseen oman työn ohella jopa yllätti muutamassa organisaatiossa. Konkreettisen ravinnekierrätyksen edistämistoimenpiteen löytäminen hankkeen alussa koettiin tärkeäksi, jotta tavoitteita kohti lähdetään kulkemaan sitoutuneesti. Edistämistoimenpiteiden löytäminen tuotti kuitenkin joillekin organisaatioille haasteita ja se näkyi tavoitteiden saavuttamisessa.

Monet vastaukset kulminoituivat puheeseen resursseista. Koettiin, että henkilöresursseja sekä tietotaitoa tarvittaisiin enemmän, jotta pilotit saataisiin vietyä käytäntöön ja pystyttäisiin tarttumaan vaikeisiin ja laajoihin teemoihin. Ongelmalliseksi koettiin esimerkkien puute, joista poimia toimivia käytäntöjä ja informaatiota sovellettavaksi oman organisaation käyttöön. Ongelmien ratkaisuksi ehdotettiin tapoja syventää yhteistyötä eri osapuolten välillä. Katsottiin, että RANKU 3 -hankkeen, osallistujien organisaatioiden ja oppilaitosten kanssa tehtävä koordinoitu ja säännöllinen yhteistyö veisi ongelmanratkaisua eteenpäin sekä täyttäisi koettua resurssivajetta. Yhteistyön avulla pilotteja saataisiin vietyä käytäntöön ja tuotettua toimivia tapoja edistää ravinnekierrätystä käytännössä ja RANKU 3 -hankkeen tavoitteissa päästäisiin eteenpäin. Yhteistyön voidaan katsoa helpottavan myös mukana toimivien organisaatioiden, kuten Saaristomeren biosfäärin toimintaa, jolloin yhteydenpito kuntiin olisi säännöllisempää.

Kokonaisuudessaan RANKU 3 -hankkeen tavoitteissa on edetty hyvin lukuun ottamatta mittareiden kehittämistä. Mittareiden kehittäminen oli yksi RANKU 3 -hankkeen päämääristä, mutta vastauksista on tulkittavissa, että niiden kehitys ei organisaatioissa juurikaan edennyt. Ravinnekierrätyksen edistämistoimenpiteitä on käynnissä useita ja toimintamallia on hyödynnetty tulevien toimenpiteiden suunnittelussa. Vastauksista käy kuitenkin ilmi, että jatkossakin kunnat tarvitsisivat koordinoitua tukea asian eteenpäin viemiseksi ja työkentän löytämiseksi. Olisi tärkeää perehtyä kehitystavoitteisiin ravinnekierrätyksen jatkon näkökulmasta. Jatkossa olisi tärkeää selvittää yhdessä organisaatioiden kanssa, kuinka seuraavaksi tulisi edetä, jotta toimintamalli etenisi suunnitellusti organisaatioissa koko valtakunnan tasolla.

LIITTEET

Liite 1. Kyselyrunko

1. RANKU3-hankkeeseen mukaan lähteminen ja RANKU-toiminnan eteneminen
  - a. Miten hankkeeseen lähteminen sujui, miten se eteni ja miten siihen sitouduttiin?
  - b. Saiko hankkeelta riittävää tukea ja ohjausta?
  - c. Mitkä olivat toiminnan hyvät kokemukset ja haasteet?
2. Tavoitteiden saavuttaminen
  - a. Kuinka hyvin ravinnekierrätyksen hyväksyttävyyys ja tunnettuus organisaatiossanne eteni ja miten se näkyi toiminnassa?
  - b. Mitä saavutettiin?
3. Tulevaisuus
  - a. Kuinka arvioit, että ravinnekierrätys näkyy organisaatiosi toiminnassa tulevaisuudessa?
  - b. Miten toimintamallin käyttöä tullaan edistämään organisaatiossasi?
  - c. Mikä edesauttaisi toimintamallin etenemistä organisaatiossasi?
4. Kehittäminen
  - a. Kuinka ravinnekierrätystoimintaa tulisi kehittää?